

ИЗБОРНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Изборног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду бр. 1786/1 од 3. 7. 2023, а у складу с чланом 11 Правилника о начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа наставника Универзитета у Београду, изабрана је Комисија за писање извештаја о кандидатима који су се пријавили на конкурс за доцента за ужу научну област Српски језик, предмет Стилистика српског језика, објављен 2. 8. 2023. у листу „Послови” бр. 1051-1052. У Комисију су именовани проф. др Јелена Јовановић Симић (редовни професор, председник Комисије), проф. др Рајна Драгићевић (редовни професор) и проф. др Бојана Милосављевић (редовни професор Факултета за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду).

На основу увида у приложену документацију, част нам је да Изборном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ

На расписани конкурс за избор у звање и на радно место доцента за ужу научну област Српски језик, предмет Стилистика српског језика пријавио се један кандидат, др Ненад Крцић. Уз Пријаву на конкурс кандидат је приложио следећу документацију:

1. Биографију;
2. Библиографију;
3. Оверену копију уверења о завршеним основним студијама;
4. Оверену копију уверења о завршеним мастер студијама;
5. Оверену копију уверења о завршеним докторским студијама;
6. Потписану изјаву о изворности;
7. Оверену копију извода из матичне књиге рођених;
8. Оверену копију уверења о држављанству;
9. Резултате студентске анкете;
10. Објављене радове.

I Основни биографски подаци

Ненад Крцић рођен је 30. 8. 1989. у Београду. Основне студије на Групи за српски језик и књижевност завршио је на Филолошком факултету Универзитета у Београду с просечном оценом 9,22. У току основних студија учествовао је на студентским лингвистичким коференцијама Стуликон у Београду (2011), Сарајеву (2014) и Скопљу (2015), а 2013. године за семинарски рад из Дијалектологије српског језика „Акценатски систем Врдника у светлу сремских говора” освојио је награду *Др Петар Ђукановић*.

Мастер студије завршио је на групи Српски језик на Филолошком факултету Универзитета у Београду с просечном оценом 9,83. Мастер рад под насловом „Глаголска хипонимија у речницима синонима српског језика” одбранио је 2016. године с оценом 10 (ментор: др Рајна Драгићевић; други члан Комисије: др Јелена Јовановић Симић) и исте године уписао докторске студије на истом факултету. На позив Друштва младих лингвиста, 21. априла 2017. године представио је свој мастер рад као један од узорних мастер радова из лингвистике.

Докторску дисертацију под насловом „Језичко-стилске одлике критичко-полемичког дискурса у савременом српском језику (на материјалу филолошких текстова)” одбранио је 7. 6. 2023. на Филолошком факултету Универзитета у Београду, под менторством проф. др Јелене Јовановић Симић, а пред комисијом: др Рајна Драгићевић (председник Комисије), др Јован Чудомировић, др Бојана Милосављевић, др Страхиња Степанов, и тиме окончао докторске студије на модулу Српски језик с просечном оценом 10.

II Професионално искуство

Од априла 2017. године Ненад Крчић је запослен као асистент на Филолошком факултету Универзитета у Београду, на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима. Часове вежбања на основним студијама држи на предметима *Стилистика српског језика*, *Лингвостилистика*, *Новинарска стилистика* и *Фразеологија*.

О педагошком раду др Ненада Крчића у претходном изборном периоду сведочи позитивна оцена у студентским анкетама за сваки од предмета на којима је ангажован (просечна оцена 4,64 од 5), а претходних шест година у наставном универзитетском процесу потврда су да је кандидат стекао неопходно наставно и педагошко искуство.

Кандидат је почео да стиче професионално искуство већ након завршених мастер студија. Наиме, на позив проф. др Весне Ломпар, у сарадњи са другим колегама, учествовао је у организацији трибине „Граматику без: иновације у језику младих” у Коларчевој задужбини 21. новембра 2016. године, у оквиру које је одржао предавање о жаргонским иновацијама у глаголском систему.

На Републичком зимском семинару за наставнике српског језика у организацији Друштва српског језика и књижевности Србије држао је радионице у два наврата, 2018. године (тема: „Развијање стилских компетенција ученика (на примеру новинске вести)”) и 2020. године (тема: „Стилске вредности глаголских облика у настави српског језика”).

Учествовао је у припреми Каталога за изложбу „Српска лексикографија од Вука до данас” (407 стр.), пратеће манифестације Међународног конгреса слависта у Београду 2018. године.

Такође, 2018. године држао је радионице под називом „Пословни стил: ред речи, избор лексике и бирократизми” на семинару *Унапређивање писаног извештавања*, организованог од стране Државне ревизорске институције, у оквиру Развојног програма Уједињених нација.

Учествовао је у организацији студентске лингвистичке конференције Стуликон 2019. године на Филолошком факултету у Београду.

Био је члан Ревизионе комисије републичких такмичења из српског језика и језичке културе за ученике основних и средњих школа у Тршићу 2018, 2019. и 2023. године.

Био је секретар међународног научног скупа *Књижевно дело Добрице Ћосића* 2017. године, као и *Научног састанка слависта у Вукове дане* 2019. и 2021. године.

Од 2019. године ангажован је као лектор на Скупу слависта (Семинар српског језика, књижевности и културе) Међународног славистичког центра.

У оквиру манифестације *Март, месец српског језика* одржао је јавна предавања 2022. године на Филолошком факултету у Београду (наслов предавања: „Занимљива фразеологија: бакрачи, андраци, трице и кучине”) и 2023. године у Коларчевој задужбини (наслов предавања: „Како полемишемо: о неким језичким и стилским одликама полемике”).

Од 2018. године ангажован је на пројекту 178006 *Српски језик и његови ресурси: теорија, опис и примене*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Изабран је за члана Стилистичке комисије Међународног комитета слависта у мају 2019. године у Москви, од када и активно учествује у раду комисије.

III Научно-истраживачки рад

Ненад Крцић је учествовао на више конференција у земљи и иностранству, те објавио више радова у домаћим часописима и међународним зборницима. Његова научна интересовања данас се крећу првенствено у области стилистике, док се у почетку свог научног рада бавио и лексиколошко-лексикографским истраживањима.

а) Научне конференције

Ненад Крцић је учествовао на више домаћих и међународних научних скупова и округлих столова (Београд, Крагујевац, Нови Сад, Будимпешта, Софија, Беч, Москва):

- 1) VII скуп младих филолога Србије, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 25. март 2015. године (наслов излагања: „Преклапање глаголске хипонимије и синонимије у српском језику”);
- 2) VIII скуп младих филолога Србије, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 2. април 2016. године (наслов излагања: „Класификација глаголских хипонима у српском језику”);
- 3) 7th Conference for Young Slavists, Будимпешта, 11. мај 2017. године (наслов излагања: „Компоненцијална анализа глаголских хипонима у српском језику”);
- 4) Језици и културе у времену и простору 7, Филозофски факултет у Новом Саду, 18–19. новембар 2017. године (наслов излагања: „Прагматичка антониимија у Асоцијативном речнику српскога језика”, коауторски са Бојаном Тодић);
- 5) Округли сто Година 1847: преломна тачка савремене српске културе, Филолошки факултет Универзитета у Београду (наслов излагања: „Полемички стил Ђуре Даничића у Рату за српски језик и правопис”);
- 6) X скуп младих филолога Србије, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 31. март 2018. године (наслов излагања: „Негација и адверзативни односи као стилске доминанте у публицистичкој критици”);
- 7) Стереотипът в славянските езици, литератури и култури, Четиринадесетите меѓународни славистични четения, Универзитет „Св. Климент Охридски”, Софија, 26–28. април 2018. године (наслов излагања: „Стереотипизација као језичко-стилски поступак”);
- 8) Језици и културе у времену и простору 8, Филозофски факултет у Новом Саду, 17. новембар 2018. године (наслов излагања: „Множина властитих именица у (раз)говорном језику: лингвистички и стилистички аспект”);
- 9) Настоящее и будущее стилистики (Садашњост и будућност стилистике), Факултет журналистике Московског државног универзитета Ломоносов, 13–14. мај 2019. године (наслов излагања: „Формални стил научне полемике: на примеру лингвистичких часописа”);
- 10) Симпозијум Поезија Бранка Ћопића Института за славистику Универзитета у Грацу, Global Thinkers, Беч, 11–12. септембар 2019. године (наслов реферата: „Стилске функције апострофе у поезији Бранка Ћопића”);
- 11) 49. Научни састанак слависта у Вукове дане, Филолошки факултет, Београд, 12–16. септембар 2019. године (наслов реферата: „Разговорни језик и неформални стил у полемичком дискурсу: од научне полемике до ’уличне’ свађе”);
- 12) 51. Научни састанак у Вукове дане, Филолошки факултет, Београд, 15–19. септембар 2021. године (наслов реферата: „Дискурсна и фази стилистика у светлу савремених теоријских приступа”).

б) Библиографија

Научни радови у часописима и зборницима:

1. **Крцић 2016:** Ненад Крцић, „Преклапање глаголске хипонимије и синонимије у српском језику”, у: *Савремена проучавања језика и књижевности: зборник радова са VII научног скупа младих филолога Србије, одржаног 25. марта 2015. године на Филолошко-уметничког факултету у Крагујевцу*, Књ. 1, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 91–101. **М44 – 3**
2. **Крцић 2018:** Ненад Крцић, „Развијање стилских компетенција ученика (на примеру новинске вести)”, *Књижевност и језик*, LXV, бр. 1–2, 137–151. **М51 – 3**
3. **Крцић 2018:** Ненад Крцић, „Синонимски речници”, у: *Српска лексикографија од Вука до данас*, каталог изложбе, Београд: САНУ, Савез славистичких друштава Србије, 245–257. **М14 – 5**
4. **Крцић 2018:** Ненад Крцић, „Тематски речници”, у: *Српска лексикографија од Вука до данас*, каталог изложбе, Београд: САНУ, Савез славистичких друштава Србије, 341–353. **М14 – 5**
5. **Тодић, Крцић 2018:** Бојана Тодић, Ненад Крцић, „Прагматички антоними у Асоцијативном речнику српскога језика”, у: *Језици и културе у времену и простору: тематски зборник VII/2*, ур. Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић, Нови Сад: Филозофски факултет, Педагошко друштво Војводине, 199–209. **М14 – 5**
6. **Крцић 2018:** Ненад Крцић, „Полемички стил Ђуре Даничића у Рату за српски језик и правопис”, у: *Година 1847: преломна тачка савремене српске културе*, зборник радова (ур. А. Милановић, Р. Драгићевић), Београд: Савез славистичких друштава Србије, 171–185. **М44 – 3**
7. **Крцић 2019:** Ненад Крцић, „Компоненцијална анализа глаголских хипонима у српском језику”, in: *Fiatal Szlavisták Budapesti Nemzetközi Konferenciája VII, 7th Conference for Young Slavists in Budapest*, <http://real.mtak.hu/93984/1/7thConferenceforYoungSlavistsinBudapest2.pdf>, 72–74. **М33 – 1**
8. **Крцић 2019:** Ненад Крцић, „Формални стил научне полемике (на примеру лингвистичких часописа)”, у: *Настоящее и будущее стилистики*, сборник научных статей Международная научной конференции 13–14 мая 2019 года, Москва: Издательство Флинта, 360–365. **М14 – 5**
9. **Крцић 2019:** Ненад Крцић, „Стереотипизација као језичко-стилски поступак”, у: *Стереотипът в славянските езици, литератури и култури*, сборник с доклади от Четирнадесетите международни славистични четения, Т. 1, Езикознание, София: Универзитетско издателство „Св. Климент Охридски”, 213–222. **М33 – 1**

10. **Крцић 2019:** Ненад Крцић, „Множина властитих именица у разговорном језику: језичко-стилска анализа”, у: *Језици и културе у времену и простору: тематски зборник VIII/1*, ур. Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић, Нови Сад: Филозофски факултет, Педагошко друштво Војводине, 587–599. **М14 – 5**
11. **Крцић 2020:** Ненад Крцић, „Стилске вредности глаголских облика у настави српског језика”, *Књижевност и језик*, LXVII, бр. 1, 157–173. **М51 – 3**
12. **Крцић 2022:** Ненад Крцић, „Полемички стил Данила Киша у *Часу анатомије*”, *Српски језик: студије српске и словенске*, XXVII, 399–416. **М23 – 4**
13. **Крцић 2022:** Ненад Крцић, „Дискурсна стилистика и фази стилистика у светлу савремених теоријских приступа”, у: *Српска лингвистика – перспективе дијахроног и синхроног изучавања*, књ. 1, 51. Научни састанак слависта у Вукове дане, Београд: Филолошки факултет, Међународни славистички центар, 131–143. **М51 – 3**
14. **Крцић, Степанов 2022:** Ненад Крцић, Страхинја Степанов, „Лингвистичка стилистика у Србији од 1970. до 2020”, *Актуалне проблеме стилистики*, 8, Москва: Факултет журналистики Московског државног универзитета имени М. В. Ломоносова, 117–131. **М53 – 1**

Хронике и прикази:

15. **Крцић 2018:** Ненад Крцић, „Хроника међународног научног скупа Књижевно дело Добрице Ћосића”, *Српски језик*, XXIII, 867–873.
16. **Крцић 2019:** Ненад Крцић, „Международная научная конференция Стилистической комиссии МКС, Настоящее и будущее стилистики, Москва, 13–14. 5. 2019”, *Јужнословенски филолог*, LXXV/2, 87–96.
17. **Крцић 2021:** Ненад Крцић, „Рајна Драгићевић, *Грамматика у огледалу семантике*. Београд: Чигоја штампа”, 2020, 236, *Славистика*, књ. 25, св. 1, 320–323. **М56 – 0,5**
18. **Крцић 2022:** Ненад Крцић, „На темељима народних говора (*На темељима народних говора*, зборник радова посвећен проф. др Јордани Марковић поводом одласка у пензију, Ниш: Филозофски факултет, 2020, 736. стр.)”, *Српски језик: студије српске и словенске*, XXVII, 729–739. **М26 – 1**

Научнопопуларни прилози:

19. **Крцић 2018:** Ненад Крцић, „Грамматичке и семантичке измене глагола у говору младих”, *Свет речи: часопис за српски језик и књижевност*, бр. 45–46, 2018, 47–50.
20. **Крцић 2023:** Ненад Крцић, „Како користимо језик када полемишемо”, *Политика*, 19. 3. 2023, стр. 10.

Докторска дисертација:

Крцић 2023: Ненад Крцић, „Језичко-стилске одлике критичко-полемичког дискурса у савременом српском језику (на материјалу филолошких текстова)”, одбрањена докторска дисертација [датум одбране: 7. 6. 2023], Универзитет у Београду – Филолошки факултет. **M70 – 6**

в) Укупан број научних бодова

На основу прегледане библиографије Ненада Крцића закључује се да је кандидат од 2016. године до сада остварио 54,5 научних бодова:

$$5 \times M14 (5) + 1 \times M23 (4) + 1 \times M26 (1) + 2 \times M33 (1) + 2 \times M44 (3) + 3 \times M51 (3) + 1 \times M53 (1) + 1 \times M56 (0,5) + 1 \times M70 (6) = \\ 25 + 4 + 1 + 2 + 6 + 9 + 1 + 0,5 + 6 = \mathbf{54,5}$$

IV Анализа приложених научних радова и докторске дисертације

1. „Преклапање глаголске хипонимије и синонимије у српском језику”, у: *Савремена проучавања језика и књижевности*: зборник радова са VII научног скупа младих филолога Србије, одржаног 25. марта 2015. године на Филолошко-уметничког факултету у Крагујевцу, Књ. 1, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2016, 91–101.

У овом раду кандидат се бави глаголском хипонимијом у српском језику и проблемом разграничавања овог односа од синонимије. Аутор полази од релевантне литературе о хипонимији, тропонимији (у англосаксонској литератури) и грађе из речника синонима Миодрага Лалевића. Аутор утврђује модел којим би се могла разграничити врста детерминације у синонимском реду и хипонимији, а затим наводи и примере глаголске хипонимије, који се у грађи и литератури обично подводе под синонимију. Компоненцијалном анализом значења појединих глаголских лексема аутор уочава да су неки од могућих узрока преклапања ова два односа: укрштање детерминационих модела, полисемија, односно платисемија глагола, као и нејасна граница денотације, тј. преклапање денотација глаголских лексема.

2. „Развијање стилских компетенција ученика (на примеру новинске вести)”, *Књижевност и језик*, LXV, бр. 1–2, 2018, 137–151.

У овом раду аутор се бави појмом стилских компетенција и могућностима њиховог развијања код ученика у основној и средњој школи. Полазећи од комуникативне компетенције, издвојене у лингвистичкој литератури током друге половине XX века (Хајмз, Чомски и др.), он разматра улогу стилских, које различит број говорника поседује у

различитој мери. Мада је то превасходно условљено језичким искуством, важну улогу у стицању језичко-стилских вештина може имати и настава матерњег језика. Ту се уочава, пре свега, њихово двојако методичко развијање – кроз афирмацију вредности једних и негацију других облика језичког понашања. Тиме се компетенције, преко вредносних судова, доводе у везу с појмом стилске норме. Коначно, на примеру варијације новинске вести, преузетом из литературе о новинарским жанровима, издваја се неколико могућих модела стилских вежби погодних за развијање поменутих компетенција. Како сматра аутор, тако се ученици управо кроз писање стилски разноликих облика овог жанра (сензационалне, телеграфске, ретроградне и др. вести) упознају са основним одликама новинске вести, али и развијају свој језички израз.

3. „Синонимски речници”, у: *Српска лексикографија од Вука до данас*, каталог изложбе, Београд: САНУ, Савез славистичких друштава Србије, 2018, 245–257.

У овом тексту дефинишу се синонимски речници и даје преглед савременог стања овог типа лексикографије. Анализирају се и пореде Лалевићев речник *Синоними и сродне речи српскохрватског језика* и Ћосићев *Речник синонима*. У српској лексикографији, дакле, постоје два речника синонима: а) различитог типа – према начину излагања грађе (у првом се јављају објашњења, разграничења синонимских низова тачком и запетом, примери, док су у другом синоними дају кумулативно, при чему су нумерички разврстани према значењима); б) различитих захвата у грађу – први нуди често данас архаичне и покрајинске речи (треба узети у обзир да је задовољавао потребе тада заједничног, српскохрватског језика), други обухвата и новију лексику, те више задире у жаргон и колоквијални језик; в) различитог обима – први је обимнији, те шири свој опсег и на „сродне речи”; г) донекле различитог концепта о томе шта синонимија представља: иако оба синонимника обухватају нешто ширу грађу под појмом синонимије него што се то науци чини (па тако укључују у речник и хипонимијске односе из практичних разлога), речник М. Лалевића, у складу и са термином „сродне речи”, иде много даље у томе. Синонимија се, на различите начине, како истиче Н. Крцић, бележи и у другим нашим речницима и електронским лексичким базама. Он закључује да је појавом два синонимника наша лексикографија значајно обogaћена, те да они могу послужити и као подстицај за стварање нових речника семантичких релација – нових речника синонима, антонима, хомонима и др.

4. „Тематски речници”, у: *Српска лексикографија од Вука до данас*, каталог изложбе, Београд: САНУ, Савез славистичких друштава Србије, 2018, 341–353.

У овом тексту аутор даје дефиницију и преглед тематских (и систематских) речника у српској лексикографији. Тематска лексикографија у српском језику броји невелики број речника. На њеном почетку налази се лексикографски рад Ранка Јовановића у првој половини прошлог века, који (у свом *Систематском речнику српскохрватског језика*) систематизује лексичку и фразеолошку грађу према терминолошким основама, у оквиру

великих тематских области, одступајући од типа лексикографске обраде у познатим тематским речницима тог времена енглеског или француског језика. Његов рад у другој половини века наставља и допуњује Лука Атанацковић, у чијем речнику се уочава и обнова и развој друштвеног живота након Другог светског рата, те и нове друштвене околности и потребе. У XXI веку, након распада заједничког језика, рад на тематским речницима наставља Ђорђе Оташевић, коме се придружују Сања Миладиновић и Светлана Спајић, а који су од 2011. до 2014. објавили седам свезака *Тематског речника српског језика* (од *абдомен* до *бушилица*). У српској тематској лексикографији, како закључује Н. Крцић, уочава се тежња ка излагању грађе према одређеним законитостима лексичког система, пре свега семантичким, али и другим релацијама.

5. (у коауторству са Бојаном Тодић) „Прагматички антоними у Асоцијативном речнику српског језика”, у: *Језици и културе у времену и простору*: тематски зборник VII/2, ур. Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић, Нови Сад: Филозофски факултет, Педагошко друштво Војводине, 2018, 199–209.

У овом раду анализирају се прагматички антоними ексцерпирани из *Асоцијативног речника српског језика*, а за потребе истраживања спроведен је и посебан асоцијативни тест. Значај овог рада огледа се, с једне стране, у разликовању двају приступа антонимији: из угла лексичког система, лексичке семантике (Р. Драгићевић) и угла језичког и ванјезичког контекста, одн. прагматичке семантике (Л. Марфи). Утврђује се да други приступ више одговара испитивању ове врсте антонимије и даје се подела ексцерпираних примера према три критеријума: према типу контекста за који се везују (језички контекст: идиоматски и прецедентни антоними, нејезички контекст: симболички, религијски, стереотипни антоними итд.), културној сфери коју репрезентују парови (материјална, духовна, друштвена култура), те критеријуму опозитности (горе–доле, пожељно–непожељно, живо–неживо итд.). Прагматичка антонимија у овом раду посматра се уже од контекстуалне антонимије: *културни контекст* се јавља као основни оквир у који се смешта ова врста антонима. На основу спроведене анализе, а узимајући у обзир да је однос лексичке антонимије типичан за придеве, аутори уочавају условљеност типа супротстављености врстом речи, односно – на семантичком плану – врстом денотата: док се особине могу исказати у опозицијама у оквиру лексичког система (исп. *лепо* – *ружно*), појмови и предмети се чешће опонирају у оквиру ширег, културног система (исп. *поврће* – *воће*). Отуда, може се рећи да на континууму *лексичка антонимија* – *прагматичка антонимија* има више придева/прилога на левој, а именица на десној страни. Како ексцерпирана грађа показује, у АРСЈ најчешће се јављају прагматички антоними из ванјезичког контекста, из сфере друштвене културе, и то у оквиру опозиције *своје–туђе*. На основу броја асоцијација у пољу аутори разликују и типичне од мање типичних прагматичких антонима. Такође, запажа се да постоји типичан смер повезивања лексема, односно да је веза често јача из правца једног члана пара него обрнуто (нпр. јача је веза *крв* – *вода* него *вода* – *крв*), што може упућивати на тенденције њиховог повезивања у свести

говорника српског језика. Како се показује, проучавање вербалних асоцијација представља погодан метод за утврђивање културолошки условљених веза међу лексемама и спознају слике света једне језичке заједнице преко прагматичких антонима – лингвокултурама.

6. „Полемички стил Ђуре Даничића у Рату за српски језик и правопис”, у: *Година 1847: преломна тачка савремене српске културе*, зборник радова (ур. А. Милановић, Р. Драгићевић), Београд: Савез славистичких друштава Србије, 2018, 171–185.

У раду се прво настоји изложити досадашњи развој мисли у науци о Даничићевом стилу, а затим се указује на неке досад недовољно истицане чиниоце његовог полемичког стила. Полазећи од појма деструкције као врсте научног принципа, издвојеног у оквиру функционалистичког приступа Б. Тошовића, аутор у расправи прати уланчавање негације (реченичне, лексичке и фигуративне) и њено преплитање са супротним логичким односима. Квалитативна анализа показује да је модел организације Даничићеве аргументацијске структуре, изведен, између осталог, преко егземплификације и текстуалне адиције, овде од стилског значаја. Такође, у раду се разматрају и експресивна средства (сарказам, иронија, екскламатиност, фразеологија, народски, па и колоквијални израз) која обезбеђују, у науци већ помињану, ’живахност’ Даничићевог стила, те неопходну ефицијентност. Даничић је, закључује аутор, искористио готово сва расположива средства полемичког стила. Моћним, младалачки бунтовним, стилем негације – пре свега, упитно-негаторским и екскламативно-негаторским исказима, а научнички зрелом аргументацијском структуром лако је побио ставове Вуковог противника. У раду се, кроз анализу конкретних стилизацијских поступака, прецизно показује на који начин се у *Рату* постиже, како је то раније истакао Р. Симић, „недостижни идеал полемичког стила”.

7. „Компоненцијална анализа глаголских хипонима у српском језику”, in: *Fiatat Szlavisták Budapesti Nemzetközi Konferenciája VII, 7th Conference for Young Slavists in Budapest*, <http://real.mtak.hu/93984/1/7thConferenceforYoungSlavistsinBudapest2.pdf>, 2019, 72–74.

У овом раду аутор путем компоненцијалне анализе анализира глаголске хипониме из двају речника синонима у српском језику. Класификацију спроведену у раду аутор донекле заснива на приступу руске ауторке Елене Котцове, која разликује различите врсте тзв. хипосема. Кандидат издваја типове хипонима као што су начински (*делити* > *деојити*, *бојити* > *сенчити*, *гледати* > *бленути*), инструментални (*белити* > *кречити* (+кречом)), агентивни (*родити се* > *испилети се*), пацијентивни (*исећи* > *ампутирати*), временски, просторни (*боравити* > *становати*), каузални и скаларни (велоцитарни: *кретати се* > *вући се*, *јурити*, *брзати*; интензификативни: *ударити* > *опалити*, *распалити*, *треснути*; квантитативни: *јести* > *грицкати*, *грицнути*, *жвакнути*, *презалогајити*, *ждрати*, *најести се*, *прејести се*). Анализа показује како глаголски хипоним каткад може има два или више хиперонима, да се хипосеме могу укрштати у значењској структури неких глаголских лексема (исп. *гурати* > *ваљати* (+место, +пацијенс); *рећи* > *сасути* (+велоцитарност,

+квантитет); *ударати* > *шамарати* (+средство, +пацијенс) итд.). У грађи се уочавају и примери истокоренске хипонимије, попут *бацити* > *избацити*, *бојати се* > *прибојавати се*; *бости* > *боцкати*, *певати* > *невуцкати*, *невушити*, *попевати*. Издвајају се и примери аутохипонимије, као што су *кувати* > *кувати*, *барити*, *динстати*, *пржити*, *пећи*; *усвојити* / *прихватити* > *усвојити*, *адоптирати* > *покћерити*, *посинити*. Аутор закључује да би се све поделе глаголских тематских група или хипонима могле свести на две: квалитативну и скаларну. Највеће тематске групе у речницима синонима јесу глаголи који означавају говорење, физичку силу и кретање. Такође, кандидат уочава мањи број хијерархијских нивоа него код именица (што се, према њему, може донекле објаснити платисемијом), као и да за великим бројем хипонима долази ниво са малим бројем лексема и обратно. Занимљиво је да аутор сугерише како укрштање хипосема у значењској структури глагола имплицира да се ту ради о семантички празном месту, тј. „потенцијалној семантици”, што би ваљало даље испитати.

8. „Формални стил научне полемике (на примеру лингвистичких часописа)”, у: *Настоящее и будущее стилистики*, сборник научных статей Международная научной конференции 13–14 мая 2019 года, Москва: Издательство Флинта, 2019, 360–365.

Уочавајући да су језичко-стилске доминанте полемичких текстова разнолики облици негације и адверзативност, Н. Крцић у овом раду на конкретним примерима из грађе разматра друге њихове одлике у научном стилу: метатекстуалност / аутореференцијалност, еуфемизацију и различите форме ословљавања. Честе метатекстуалне и метајезичке, односно аутореференцијалне напомене у полемичким текстовима (у којима се опомиње језик и стил аутора с којим се расправља) сведоче о постојању неписаних правила за писање научне расправе, тј. о постојању имплицитне, подразумеване жанровске норме.

У основи полемичког дискурса аутор препознаје сукоб и две јасне стране: *напад* и *одбрану* (која и сама понекад може бити ’напад у самоодбрани’) – тј. антагонистички однос, који се јавља и у другим, мање формалним облицима конфликтног дискурса (као што су свађа, расправа, препирка и сл.). Иако научник тежи објективности, трезвено и промишљено проучава стварност, научни текст није потпуно лишен емоционалности и субјективности, а у случају научне полемике – истиче Н. Крцић – та емоционалност још више долази до изражаја, јер је научник у позицији да брани сопствени теоријски приступ или резултате. Тај прелазак у личнији, непосреднији и субјективнији план може се некад јасно уочити и на чисто формалном плану (нпр. транспозиција у 1. л. јд.). Тада то може значити и да аутор „спушта” регистар из научног у полемички: прелази на онај ниво на ком је расправу започео други аутор критичким текстом. У том смислу, мада је научна полемика – у оквиру полемичког дискурса – репрезент формалног стила (као изразито формалан жанр), научни дискурс је на самој скали формалности изнад полемичког – тј. формалнији је, при чему је за такав положај пре свега одговоран *антагонизам*, сукоб који

стоји у основи полемике. Даље се, и у оквиру самог полемичког жанра, може пратити варирање по степену формалности међу појединачним текстовима. Н. Крцић напомиње да се метатекстуалне напомене, еуфемизми (као неексплицитност, тј. импликација, алузија или ограда) и формалне варијанте ословљавања у полемичком тексту јављају као регулатори прикладности, средства која служе за очување формалног стила.

9. „Стереотипизација као језичко-стилски поступак”, у: *Стереотипът в славянските езици, литератури и култури*, сборник с доклади от Четирнадесетите международни славистични четения, Т. 1, Езикознание, София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, 2019, 213–222.

Циљ овог рада јесте да дефинише и класификује постојеће облике стереотипизације са стилистичког аспекта, тј. да прегледно размотри употребу стереотипа у различитим стилским доменима. Како се појам *стереотипа*, пре свега, може разумети на два различита начина, у овом раду разликују се и две врсте стереотипизације као стилистичке појаве, за шта се дају примери из различитих функционалних стилова.

Стереотипизација, како је дефинише Н. Крцић, представља употребу стереотипа у тексту којом се постиже његово стилско активирање, тј. којом се остварује ефицијентност текста. Она се може односити на: а) употребу стереотипних појмова и ставова којом се постиже стереотипизираност текста на садржинском плану (културолошка стереотипизација) и б) употребу устаљених, типских структура које утичу на стереотипност превасходно формално(-семантичког) плана текста (формално-семантичка стереотипизација). У потоњем случају, једна од кључних одлика овакве стереотипизације је изоморфизам: пресликавање формалних структура на семантички план. Посебно је занимљиво то што Н. Крцић у овом раду на основу критеријума интенционалности (на основу чега се разликује свесна и несвесна стереотипизација) показује како се стереотипизација може пратити на континууму кроз различите стилске домене (што и графички представља). Тако се, на пример, културолошка стереотипизација типично јавља као неинтенционална у новинарском, научном и разговорном стилу, неинтенционална или интенционална у књижевноуметничком, а интенционална у рекламном стилу; с друге стране, формално-семантичка стереотипизација јавља се као неинтенционална у књижевноуметничком стилу, неинтенционална или интенционална у новинарском стилу, а интенционална, па чак и пожељна, у научном и административном стилу. Она се може посматрати и са евалуативног аспекта, аспекта стилске норме, када може бити оправдана (нпр. ако је схватимо као средство хумора) и неоправдана (када се преко ње шири једнострана, неистинита представа о нечему).

Аутор уочава и укрштање двају типова стереотипизације у одређеним врстама текста, као што су, на пример, виц или епска песма: у вицу се служимо како културолошким стереотипом (нпр. етничким), тако и одређеном врстом типске форме; у епској поезији уочавају се обе стереотипизације у употреби сталних епитета (нпр. *рујно*

вино, зелена гора, верна љуба), уз појаву формулативног почетка, десетерца, итд., што је стереотипизација друге врсте.

10. „Множина властитих именица у разговорном језику: језичко-стилска анализа”, у: *Језици и културе у времену и простору: тематски зборник VIII/1*, ур. Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић, Нови Сад: Филозофски факултет, Педагошко друштво Војводине, 2019, 587–599.

У овом раду Н. Крцић указује на одређене појаве у категорији броја у (раз)говорном језику на примеру властитих именица и анализира их са морфолошког, семантичког, прагматичког и посебно стилистичког аспекта. Грађу за истраживање чине примери из писане комуникације са друштвених мрежа, форума, и уопште са интернета, а мањим делом и из свакодневне усмене комуникације. Примери су распоређени према тематским групама: називи држава (*у Норвешкама, Немачкама, Аустралијама*), називи градова (*по Београдима*), лична имена и презимена (*којекакве Станије, Сораје, Карлеуше; разни Вучићи, Дачићи, Тадићи, Николићи; Бећковићи, Србљановићи*), називи телевизијских емисија (*по Фармама, Задругама*), војних операција (*Милосрдни анђели, Бљескови, Олује*), друштвених мрежа (*Фејсбуци, Твитери, Инстаграми*). Анализа примера показује да укључивање категорије бројивости у овој класи речи изазива апелативизацију – множина властитих именица тако представља стилски маркиран облик који се користи за постизање различитих стилских ефеката у разговорном језику: најчешће комичног, ироничног, презривог (негаторског), и чешће уноси негативну, а ређе, како Н. Крцић закључује, позитивну конотацију (исп. *неки нови Ђоковићи*). Према аутору, иза свих тих ефеката стоје, као примарнији стилски механизми – интензификација (ови облици показују и тежњу да се јаве у кумулативном набрајању), одн. хипербола (често и обрнуто, литотизација, десакрализација, ублажавање израза хумором, па и промена опсега денотата – квантитетска транскодификација). Саму појаву аутор сврстава у особену врсту тзв. *енлаге броја*.

Ова множина подразумева неколико језичких процеса, који удружено изазивају генерализацију: плурализацију (као процес активирања категорије бројивости која типично код ових именица не постоји), стереотипизацију садржаја конотираних властитих именица (чиме се семантика именица типски своди на конотацију), а која укључује метасемију – метафору, метонимију (синегдоху). Метаплазмичним померањем се, преко прототипа категорије, развија значење „X и њему слични елементи“. Стога се апелативизација овде јавља и као врста језичко-стилског поступка.

Н. Крцић одговара и на питање о узроку настанка тих множинских облика. Ако се погледа прагматички контекст у ком се јављају ови облици, уочава се да он углавном односи на критику одређених друштвених појава, социокултурне норме, одређене врсте друштвеног понашања и сл. У контексту социјалне критике овакви облици представљају посебан тип експресивизације (често пејоративне) – *банализацију*. То се овде постиже конкретно превођењем властитих именица у заједничке на формалном плану, односно

'спуштањем' јединствених ентитета у категорију општих, на семантичком. Тако, попуњавајући одређена места у морфолошком систему, ови облици постају обележени, стилски маркирани, те множина властитих именица има стилске функције у конкретном прагматичком контексту.

11. „Стилске вредности глаголских облика у настави српског језика”, *Књижевност и језик*, LXVII, бр. 1, 2020, 157–173.

Циљ овог рада јесте да испита удео стилистичких информација о глаголским облицима у актуелним граматикама српског језика за основну и средњу школу и упореди те податке са наставном праксом, на основу анкетног истраживања спроведеног међу наставницима. На основу тих резултата дају се закључци о томе колико су стилске вредности глаголских облика заступљене у настави и како би се настава у овој области могла учинити функционалнијом у контексту планираних измена наставног програма. Аутор уочава да стилске вредности глаголских облика нису у свакој граматици за основну школу подједнако и на исти начин обрађене. У граматицима за средњу школу овом питању, очекивано, посвећено је много више пажње. Ипак, ниједна не говори о комуникативним и стилским вредностима свих облика. Аутор закључује да је за развијање језичких компетенција ученика важније да стекну знање о томе какве вредности и комуникативне функције имају глаголски облици него да знају за индикативно, релативно и др. значења на том узрасту. Отуда, у раду се сугерише пребацивање фокуса са граматичких питања на (функционално-)стиљска и комуникативна: важније је да ученик зна да ће у његово описивање какве ситуације перфекат унети миран, сталожен тон, да нису сви облици једнаки и равноправни (неки су свакодневни, неутрални, неки ретки, архаични), да се у неким текстовима и стиловима користе само неки облици, да се исказ може одређеним обликом нијансирати – ублажити, појачати, динамизовати и сл. Комуникативне и стилске вредности, дакле, треба ставити у први план, употребу термина свести на минимум, а обраду значења глаголских облика изоставити на том узрасту.

12. „Полемички стил Данила Киша у *Часу анатомије*”, *Српски језик: студије српске и словенске*, XXVII, 2022, 399–416.

Циљ овог рада јесте да опише неке елементе полемичког стила Данила Киша у *Часу анатомије*, делу које се често сврстава у сам врх српске полемичке прозе, а којим Киш одговара на оптужбе за плагијаторство од стране критичара Драгана М. Јеремића и др. и окончава једну од најбурнијих полемика на српској књижевној сцени, с краја седамдесетих година прошлог века. Главни задатак овог рада јесте опис стилских особина текста са микроструктурног (конкретно, лексичко-семантичког, граматичког и фигуративног) аспекта. Аутор закључује да Киш у свом полемичком спису убедљивом аргументацијом и разноврсним стилским средствима супротстављену страну у полемици дискредитује и убедљиво надмудрује, при чему је његов полемички израз на многим местима напет, гневан, страстан, а на другим местима научан, разложен, одмерен.

Према аутору, неке од језичко-стилских одлика овог текста јесу: (1) на лексичко-семантичком плану: развијен ерудицијски (интелектуални, космополитски) стил, затим честа лексичка негација, пејоризација и негативна квалификација, те каткад и натуралистички, силов стил; (2) на синтаксичком плану: негација, интерогативност и екскламативност као средства варијације интензитета, честе поредбене конструкције, разграђавање и ширење исказа адицијом у конгломератске и изразито комплексне, те друге врсте квантитетских варијација којима Кишова реченица као да тежи усменом, разговорном, непретенциозном изразу или изразу којим се, кроз бројна понављања, исмева супротна страна; (3) на фигуративном плану, пре свега, честа (и сликовита) компарација, иронија, сарказам, паралелизми, амплификација, каламбури, градација и др.

13. „Дискурсна стилистика и фази стилистика у светлу савремених теоријских приступа”, у: *Српска лингвистика – перспективе дијахроног и синхроног изучавања*, књ. 1, 51. Научни састанак слависта у Вукове дане, Београд: Филолошки факултет, Међународни славистички центар, 2022, 131–143.

У раду се разматра настанак и развој дискурсне стилистике и фази стилистике у контексту савремених теоријских приступа (дискурсних студија и „fuzzy” теорије), а истичу се и могућности примене ових теоријских приступа у проучавању српског језика.. Како уочава аутор, дискурсна стилистика настаје укрштањем традиционалних стилистичких метода испитивања и анализе дискурса. Својеврсно еклектичко и често некритичко мешање термилошких система стилистике и анализе дискурса изазвало је у славистици одређене дискусије, те је резултирало и различитим теоријским погледима на ово питање. Термилошко и појмовно разграничење дискурса и стила, како се и у литератури наводи, обогатило би и термилошки систем савремене стилистике. Дискурсна стилистика, према схватању аутора, тежи да превазиђе начелну сучељеност стилистике и анализе дискурса, источних и западних теоријских приступа, она их посматра као комплементарне приступе и, обједињујући методологију ова два усмерења, тежи да пружи целовитији, исцрпнији, свеобухватнији опис дискурса. Такође, она својом интердисциплинарношћу омогућава да се данас, у оквиру савремене комуникативне стилистике, испитују стилске карактеристике различитих типова дискурса, при чему је важно ове појмове јасно разграничити: дискурс у таквом приступу може представљати систем текстова (па и одређени контекст који их прати), одн. својеврсну употребу језика. С друге стране, као један од новијих приступа у стилистици издваја се и тзв. „фази” (или дифузностилистички) приступ. Он своје изворе налази у фазилингвистичким проучавањима, на основу којих се и одређене стилске појаве посматрају као категорије с неодређеним, нејасним, расплутим, тј. дифузним границама. Фази стилистика омогућава да се веродостојно, аутентично представе стилске категорије с нејасним, неодређеним границама, те да се класификују у контексту континуалности, скаларности, градуелности, степенваности, „фазичности” и сл. Дакле, то подразумева тачније, прецизније самеравање и категоризовање стилских појава, те издвајање прелазних и мешовитих стилских

категорија. Аутор верује да би овако усмерена стилистичка мисао у будућности пружила занимљиве резултате и дала корисне, нове увиде у испитивању стилистичких проблема и стилских појава уопште.

14. (у коауторству са Страхињом Степановим) „Лингвистичка стилистика у Србији од 1970. до 2020”, *Актуалне проблеме стилистики*, 8, Москва: Факултет журналистики Московског државног универзитета имени М. В. Ломоносова, 2022, 117–131.

У раду се представља развој концепата и идеја лингвистичке стилистике у Србији у периоду од 1970. до 2020. Уочава се велика посвећеност појединих аутора стилистичким питањима, те се показује да је управо разматрани период био најплодотворнији период српске лингвистичке стилистике, период наглог развоја српске (лингво)стилистике, који прекида дотадашњу нормативностилистичку струју из 50-их и 60-их година XX века. Тај развој се може пратити од радова М. Ћорца, Д. Јовића, Н. Петковића, преко Б. Тошовића, Р. Симића, М. Ковачевића, па све до Ј. Јовановић Симић, Д. Кликовац, А. Милановића, М. Николић, као и других, па и млађих, лингвиста. Данас се, према ауторима, уочава својеврсна експанзија радова са стилистичком тематиком у Србији. Такође, они истичу да су у савременој српској стилистици осветљена различита питања: лингвостилистичка, општестилистичка, функционалностилистичка, генетичкостилистичка (или поетскостилистичка), текстуалностилистичка, а у новије време и дискурсностилистичка и др. Посебним доприносом српској стилистици у теоријском смислу аутори сматрају општестилистичке радове Р. Симића и Ј. Јовановић Симић (о стилској ефицијенцији, начелима стилизације, те простим и сложеним стилским операцијама), разраду функционалностилистичке теорије од стране Б. Тошовића (коме се може приписати и утемељење интернет-стилистике) и др. аутора, дијахроничкостилистичка истраживања А. Милановића, те интегралностилистичке и др. анализе М. Ковачевића. Важан допринос представљају и проучавања дискурса (Д. Кликовац, В. Половине, С. Савић, В. Васић), те новија испитивања стилских одлика политичког, рекламног и др. дискурса. Како се закључује, у радовима већине аутора доминантне су биле структуралистичке идеје – пре свега, идеје Бајија, те Пражана и руске лингвистичке школе, а тек понегде види се утицај других праваца, попут математичке или когнитивне лингвистике. Занимљиви су искораци ка семиотичкој стилистици (Р. Симића), те окретању ка питањима текста и дискурса, па и интернета, под утицајем новијих струја. Овим радом Н. Крцић и С. Степанов желели су да – у оквиру пројекта Комисије за стилистику МКС-а који има за циљ опис словенске стилистичке библиографије – представе и бар мало приближе неке резултате домаћих аутора и српске стилистике словенској научној заједници.

15. Ненад Крцић, „Језичко-стилске одлике критичко-полемичког дискурса у савременом српском језику (на материјалу филолошких текстова)” – докторска дисертација

Докторска дисертација Ненада Крцића представља прву опсежнију студију посвећену критичко-полемичком дискурсу (на материјалу филолошких текстова) у савременом српском језику. Анализа је спроведена на лингвистичким критикама, расправама и полемикама објављеним од друге половине XX века – од 1950. до 2021. године – у српској научној периодици, те публицистици и дневној штампи. Како су конфонтација, неразумевање и неспоразум важни аспекти људске комуникације, којима, према неким мишљењима, није посвећена довољна пажња у истраживањима, основни циљ дисертације био је опис критичко-полемичког дискурса као врсте конфликтног дискурса у српском језику. Доказане хипотезе истраживања дисертације јесу следеће: 1) доминантне (темељне) језичке одлике критичко-полемичког дискурса јесу негација и адверзативност, а његова важна језичко-стилска одлика јесте и дисфемизација; 2) полемика представља сложени жанр (секундарни метатекст); 3) критичко-полемички дискурс може се посматрати као фазични континуум на ком се протежу различити жанрови који се међусобно преклапају; 4) у критичко-полемичком дискурсу доминантна је емотивно-експресивна (оцењивачка, тј. вредносна) функција; 5) за критичко-полемички дискурс карактеристичан је тип свакодневне, а не формално-логичке аргументације; 6) у критичким и полемичким текстовима уобичајена је аутореференција одн. говор о себи; 7) академска куртоазија у критичким и полемичким текстовима представља припрему за изношење негативних оцена (техника „топло-хладно”); 8) типичне сложене стилске операције (фигуративни поступци) у овом типу дискурса јесу фигуре негације (посебно реторичка питања и облици ироније), те еуфемизми и дисфемизми.

Кандидат детаљно представља досадашња истраживања, полазећи од античких реторичара и филозофа до савремених погледа на критику и полемику, прво страних, а затим и домаћих истраживача. На почетку анализе аутор разматра морфолошки, а затим и синтаксички аспект овог типа дискурса. Н. Крцић закључује, између осталог, да се овај тип дискурса може сврстати у оцењивачки тип дискурса, што се види преко компарације, употребе негације, негативне квалификације (дисфемизама) итд., при чему се, у грађи, очекивано, чешће јављају негативне него позитивне оцене. На плану облика аутор детаљно испитује форме излагања, те употребу глаголских облика. Кандидат, такође, илуструје полемичку употребу одредбених реченичних конституената у грађи. Полемички конституенти, према аутору, представљају различитим функцијама исказане типове дисфемизације или негативне квалификације у синтаксичкој структури реченице.

Негација се показује доминантном одликом овог типа дискурса, на сваком језичком нивоу. У грађи Н. Крцић, између осталог, издваја и емфатичку негацију која се постиже (а) гомилањем негација у реченици, (б) низањем негација, те (в) полемичком категоричком негацијом. Као једна од основних функција негације у овом типу дискурса истиче се порицање тврдње опонента, одрицање тачности, истинитости. Друга функција негације јесте порицање аргументације опонента. Такође, путем негације често се критикује поступак или методологија, терминологија, а негира се и вредност, одн. значај научног рада другог аутора. У критичко-полемичком дискурсу негиране лексеме (и уопште негативне квалификације) често се могу јавити и у саставном односу, чиме се појачава

негативна оцена упућена опоненту. Н. Крцић истиче да се за негативну квалификацију у овом дискурсу могу употребити и друге, формално афирмативне лексеме, те закључује да се о негаторском карактеру овог типа дискурса може говорити и на плану семантике – имплицитно исказане и/или конотативне. Такође, негација се уочава и на фразеолошком плану. Сем дисквалификације, фразеологизми могу имати и друге функције: постизање сликовитости, поентирање или колоквијализација. Експресивност фразеолошких јединица употребљених у критичко-полемичком дискурсу може бити обележена и специфичношћу домена из којих те јединице долазе, те кандидат уочава и фразеолошку стилску транслокацију.

Адверзативност је, поред негације, једна од темељних одлика критичко-полемичког дискурса, што се нарочито огледа на синтаксичком плану. Преко адверзативних напоредних односа најјасније се уочава како се један аутор у ставовима опонира другом у критици и полемици, а њихове различите реализације аутор представља у својој дисертацији. У анализи се издвајају и градационе (диферентивне) конструкције, којима се изриче изразита неједнакост, и којима је, како закључује аутор позивајући се на М. Катнић-Бакаршић, мање својствена експресивна и естетска функција, а више аргументативна и убеђивачка, због чега су оне нарочито фреквентне у аргументативним текстовима. Адверзативни семантички однос у тексту, показује се, имплицитно може бити назначен и увођењем концесивних клауза.

Као важна и честа одлика овог типа дискурса јавља се и полемичка употреба раставног напоредног односа (што кандидат именује – *полемичка дисјункција*, тј. *полемичко или*). Ради се најчешће о дисјункцији између две дисквалификације (или је макар једна од алтернатива дисквалификација), тј. такав раставни однос има негативну конотацију и представља дискредитовање опонента.

Једна од кључних одлика овог типа дискурса јесте и – интерогативност, као стилско средство варирања интензитета. У критичко-полемичком дискурсу нису ретка питања којима се преиспитују речи или становиште другог аутора, којима се од опонента траже одређени одговори у вези са грађом или додатна објашњења, износе недоумице и сл. Реторичка питања представљају једну од типичних одлика критичко-полемичког дискурса, спадају међу најчесталија стилска средства у критичким и полемичким текстовима. Поред употребе 1. лица јд., и екскламативност у научном тексту такође представља вид уплива више личног, експресивног тона. Екскламативност и интерогативност – као средства варијације интензитета – често здружено подижу тон дискурзије.

Услов у полемичком контексту, типично усмерен према ставу опонента, претпоставци о његовом ставу или последицама тог става, преко ког се или тврди да опонент није у праву (*ad rem*) или се опонент дискредитује (*ad hominem*) кандидат назива *полемичким условом*. Формално се јавља са кондиционалном клаузом у инверзији (најчешће се ради о реалном услову) типично у форми *ако X, (онда) не*. Аутор даље показује да су кључне одлике полемичког дискурса – супротстављеност позиција и негација – уткане у ову врсту услова.

У критичко-полемичком дискурсу честа је фигуративна употреба лексике, пре свега метафоричка, што има, између осталог, и естетску функцију у тексту, јер се поруке које полемичар преноси представљају сликовито. Извајају се примери метафоре који се тичу самог полемичког контекста (ПОЛЕМИКА ЈЕ БОРБА, ПОЛЕМИКА ЈЕ РАТ; ПОЛЕМИКА ЈЕ ЈЕЛО; ПОЛЕМИЧАР ЈЕ НАПАДАЧ (КРИТИКА ЈЕ НАПАД); ДРУГИ АУТОРИ СУ ЖРТВЕ ОПОНЕНТА; ПОЛЕМИЧКИ ОБРАЧУН ЈЕ ПЛИВАЊЕ У МУТНОЈ ВОДИ), који се тичу опонента (ГОВОР ОПОНЕНТА ЈЕ БУНЦАЊЕ, ОПОНЕНТ ЈЕ РАЗМАЖЕНО ДЕТЕ); ОПОНЕНТ ЈЕ ХИРУРГ; ОПОНЕНТ ЈЕ УЧИТЕЉ; ОПОНЕНТ ЈЕ СУДИЈА; ЗАПИТАНОСТ ОПОНЕНТА ЈЕ НАВАЉИВАЊЕ НА ОТВОРЕНА ВРАТА), садржине полемике (ГРЕШКА ЈЕ БИСЕР; РЕЧИ-ОКИДАЧИ СУ БИСЕРИ).

На фигуративном плану, поред реторичког питања, елипсе и парцелације, у анализи се издвајају и друге синтаксичке фигуре (метатаксе): полемички епитет, емфатички полиптотон, полемичка кумулација, амплификација (у оквиру ње и асиндет и полисиндет). Доминантна карактеристика ових фигура јесте – експанзија. Полемичким типовима фигуративности се пре свега, у полемичком контексту истиче негативан став према опоненту или његовом раду.

Поред метафоре, у грађи се јављају и друге семантичке фигуре (метасеме), као што су – како их Н. Крцић именује – фигуре аналогije (поређење, аналогija, алегорија), фигуре хармоничног противуречја (контраст, оксиморон, парадокс), фигуре негације (иронија и њене подврсте: сарказам, дијасирам, харијентизам, астеизам; претериција), фигуре „суспензије и промоције” (еуфемизам, литота, дисфемизам, алузија, хипербола, градација), „лудичке” фигуре (каламбур, парафраза, антономазија). Како се показује, честим контрастним структурама одражава се начелна супротстављеност међу ауторима. Удруживање фигура негације и фигура хармоничног противуречја на фигуративном, слично као и преплитање негације и адверзативности на синтаксичко-семантичком (чисто језичком) плану, сигнализира изразито полемички карактер текста.

Аутор детаљно представља примере ироније и њених подврста. Иронијом се указује на негативне стране текста опонента. У критичко-полемичком дискурсу аутор, даље, може иронично похвалити опонента (кроз харијентизам) или привидно (иронично) кудити себе или друге ауторе, обично оне који се не слажу с опонентом у нечему (кроз астеизам). Преко сарказма се представља (не)обавештеност другог аутора, аналитички поступак опонента, проблеми опонента, подругљиво, дисфемистично, с подсмехом се говори о идејама, закључцима или решењима опонента итд. Преко дијасирама се упућују примедбе за нескромност, неинвентивност, непрецизност, плагијаризам итд. Служећи се полемичким цитатом, аутори иронизирају суштину онога што опонент наводи, и то у облику мимезе и миметичког дијасирама (тј. миметичко-харијентичког дијасирама). Није необично да полемичари на одређене тврдње опонента одговоре са „немам коментар”, „нећу улазити у то”, „нећу се упуштати у то”, што представља претерицију.

У фигуре суспензије и промоције кандидат убраја, пре свега, еуфемизам и, с њим у вези – литоту (суспензивне фигуре), те дисфемизам, хиперболу, па и градацију (промотивне фигуре), док полемичка алузија стоји на прелазу између њих, те се – како се наводи – може сматрати суспензивно-промотивном. Оптужба која би могла да нашкоди

угледу опонента не упућује се увек отворено, те се у том делу анализе издвајају примери еуфемистичких дисфемизама или полуеуфемизама. Дисфемизација је, према овом раду, појава типична за критичко-полемички дискурс. Како тумачи кандидат, између употребе дисфемизама и овог типа дискурса постоји однос једносмерне импликације: дисфемизација увек подразумева активирање овог типа дискурса, одн. конфликтног дискурса. Дисфемизација се постиже различитим средствима, пејоративном и негативно конотираном лексиком, полемичким епитетима, антономазијом, метафором, реторичким питањем итд. Притом, употреба пејоратива у функцији дисфемизма може банализовати полемички дискурс, такве квалификације заостравају и подижу тон научне расправе, услед чега се реализација овог дискурса приближава другим типовима конфликтног дискурса на континууму, као што је свађа. Већина примера за дисфемизацију долази из полемика вођених деведесетих година и поводом језичкополитичких тема. То, дакле, имплицира да померање од језичких, чисто лингвистичких тема ка политичким темама може бити праћено и заостравањем тона, употребом лексики повишене конотације и учесталијом дисфемизацијом. Такође, дисфемизми у контексту полемике могу постати окидач (тригер), могу изазвати реакцију опонента; то су „јаке речи”.

У раду се на конкретним примерима анализирају и бројне друге фигуре, попут хиперболе, градације, каламбура, парафразе (којее могу имати лудичку језичку функцију и може имати особиту стилску функцију: дисфемизацијску и/или хумористичку). У критичко-полемичком дискурсу може се јавити и полемичка антономазија, замена личног имена заједничким именом, и то најпре када се говори о опоненту.

Н. Крцић закључује да међу најчешће фигуративне поступке у овом корпусу иду фигуре негације попут реторичког питања, литоте и различитих типова ироније, те веома честа и на различите начине уобличена дисфемизација. Такође, закључује се да су основне функције фигуративног изражавања у критичко-полемичком дискурсу, пре свега, персуазивна – у полемичком контексту у ком је један од учесника и (стручна) јавност основни циљ фигуре јесте убедити, уверити читаоце у исправност властитих схватања и неисправност схватања опонента, и дисфемистичка – којом се опонент жели дискредитовати. Остале функције углавном су пратилачке овим двама основним.

У петом поглављу се представљају и разнолики облици полемичке аргументације. Облици полемичке аргументације, чак и у научној полемици, персуазивни су и ближи свакодневној аргументацији, него формално-логичкој, како би се очекивало. Кандидат представља различите типове аргумената и поткрепљује их бројним примерима: *аргумент квалитета* тиче се тачности, истинитости тврдње; *аргументом квантитета* се жели нагласити велики број примера који показује да други аутор није у праву, као потпора аргументу квалитета; *аргумент ауторитета* заснива се на „ауторитету става”, темељи се на позивању на научнике који су уважени и доказани стручњаци; *аргументом нејасноће* се указује на то да опонент није јасно представио идеје (кандидат примећује да постоји опасност од злоупотребе оваквог аргумента, те да се може јавити и као подврста *ignoratio elenchi* аргументације); *аргументом знања* аутор указује на незнање или необавештеност опонента (*ad hominem*); у анализи се издвајају и *аргументи неочекиваног утиска*: који

показује изненађеност, зачуђеност, неочекиваност или неверицу једног аутора над ставовима другог; *Tu quoque аргумент* представља тзв. 'позив на лицемерје': став друге особе се побија тиме што се истиче да понашање те особе није у складу са тим ставом (или да је у прошлости тврдила супротно; врста је *ad hominem* аргумента); *аргументом полемичког бумеранга* аутор на неку примедбу опонента узвраћа истим или сличним речима, при чему то не мора увек бити и поводом исте теме; срећу се и *аргумент дискредитовања -измом, аргумент оригиналности, аргумент неинвентивности, аргумент метаполемичке оцене, аргумент некоректног (тенденциозног) цитирања* (са више уочених подаргумената); *аргумент поуке*; подтипови *ad hominem* аргументације чија се илокуциона снага огледа у увредљивости јесу *аргумент непатриотизма, политичка аргументација, аргумент самопромоције опонента, аргумент аматеризма, аргумент плагијаризма, аргумент понашања, аргумент етикетирања*, итд.; коначно, издваја се *аргумент ненаучности*.

У посебном, шестом, поглављу аутор разматра прагматички и/или ванјезички аспект овог типа дискурса, и то: повод за писање полемичког текста, међусобни однос полемичара (ту посебно академска куртоазија), полемички дијалог (који се дефинише као *псеудодијалог*, у ком полемичари имају селективни приступ, бирајући на шта ће одговорити), стратегија упућености на читаоце, одн. подилажења читаоцима, метаполемичке напомене, „сељење” полемике, прагматичке ограде и др. Сумирајући преглед улоге читаоца и уредништва у полемици, Н. Крцић закључује да у типичном облику полемичке размене постоје четири учесника, то су: офанзивни полемичар (полемичар 1), дефанзивни полемичар (полемичар 2; примарни реципијент), читаоци (одн. јавност; секундарни реципијент) и уредништво (рецензент научног часописа и редакција). Кандидат указује и на неке облике полемичких размена из грађе као што су полемика „на расклапање” (термин Б. Брборића), полемичко преклапање, полемичка акрибија, посредна (индиректна) полемика, несиметрична полемика. Сем стратегије упућености на читаоце (подилажења читаоцима), Н. Крцић разликује и друге стратегије, као што су стратегија изградње поверења, суспензије скромности, одбране другог аутора, озбиљне оптужбе и пресупозиције победе у спору. Аутор напомиње да би за даља истраживања у овом смеру било занимљиво испитати прагматички аспект критичко-полемичког дискурса из перспективе теорије учтивости.

У седмом поглављу кандидат указује на различите појаве које показују сву сложеност текстуалне структуре у критичко-полемичком дискурсу. Између осталог, издвајају се вербативи типични за научни дискурс попут експликатива, егземплификатива или конклузива, али и оних који показују експресивно-емотивни слој текста, као што су коментари. Аутор у полемици налази и примере сугестивне наративизације, а подсећајући на Аристотелову реторичку стратегију у расправљању – експанзију доказног поступка, Н. Крцић показује различите примере адиције текста из корпуса. Између осталог, аутор уводи и појам *текстуално-стилског пресликавања* или *текстуалног паралелизма*, што се односи на појаву да полемичари, одговарајући на одређену примедбу или аргумент, копирају начин излагања (формално или садржински) који је опонент искористио том приликом.

Кроз текстове који припадају истој полемици може се пратити и како се пресликавају одређени стилски поступци, тј. како се оба аутора користе истим стилским механизмом.

Полемика се – показује аутор – заснива на односу речи-тригера и реакције. Тај се однос може настављати; опонент може узвратити контратригером, што ствара међутекстуални ланац, а полемику чини заоштренијом. Тригер представља одређену реч или израз набијен негативном конотацијом, или представља негативну оцену која може на неки начин изазвати опонента.

Композиција текста може у критичко-полемичком дискурсу бити разнолика: градијацијска, може се темељити на таксативном побијању (у вези са којим се издваја и цитатно-коментарски тип композиције), може бити и линеарна итд. Из грађе Н. Крцић издваја и јаке позиције текста, као што су наслови, уводни и закључни сегменти. Наслове дели према синтаксичком, стилистичком и информативном критеријуму, а као типични у анализираном филолошком корпусу посебно се истичу експресивни неинформативни наслови. Такође, аутор показује различите типове уводних и закључних сегмената: увод може служити контекстуализацији полемике, може отпочети *in medias res*, јавља се као дисфемистичка алузивна параболоа, као одсуство коментара итд., док се закључак може реализовати као негативна синтеза (па чак и као оштра негативна критика), као поента, може се исказати неодређено, интерогативно, афирмативно, може представљати одустајање од полемике итд.

На крају се представљају и неки жанрови у којима се реализује критичко-полемички дискурс: то су у првом реду, критички приказ, критика у ужем смислу, али и критички осврт, затим самокритика или карикатура; научна расправа; те полемика. Полемика се, како Н. Крцић закључује, јавља као сложени жанр који се састоји од критичког текста и одговора на њега (који може бити полемичка реакција, али и расправа и сл.), а ту се још издвајају и епистоларна полемика, те интервју као део полемике. Коначно, критички и полемички текстови посматрају се као метатекст: критика је примарни метатекст (критикује се нечији став, рад, резултати), док полемика представља секундарни метатекст (представља одговор на критику).

На основу свега реченог, може се закључити да су резултати кандидата у овој анализи разноврсни, богати, да осветљавају значајан домен који досад у функционалностилистичким испитивањима и дискурским анализама нису била у србистици значајније осветљена. Дисертација и на термилошко-појмовном плану открива иновативност: решења аутора попут *реч-окидач (тригер)*, *полемички услов*, *полемичка дисјункција*, *полемички бумеранг*, *текстуално-стилско пресликавање* и сл., као и особена класификација сложених стилских операција (стилских фигура), показују оригиналност приступа и изложених идеја. Резултати ове дисертације могу унапредити теоријски аспект наставе српског језика као матерњег у домену разматраних жанрова, затим језичку и говорну културу ученика, а резултати се практично могу применити и у настави српског језика као страног. Шире гледано, неки резултати потенцијално могу бити и добро полазиште за одређена социолошка или психолошка испитивања међуљудске интеракције и понашања људи у конфликтним ситуацијама.

V Приступно предавање

На основу Одлуке о извођењу приступног предавања на Универзитету у Београду од 14. 9. 2016. године и Одлуке о измени и допуни Одлуке о извођењу приступног предавања на Универзитету у Београду од 21. 6. 2017. године, формирана је Комисија за оцену приступног предавања кандидата пријављеног на конкурс за радно место доцента за ужу научну област Српски језик, предмет Стилистика српског језика. У састав ове комисије именовани су: проф. др Јелена Јовановић Симић, Универзитет у Београду – Филолошки факултет, проф. др Рајна Драгићевић, Универзитет у Београду – Филолошки факултет; проф. др Бојана Милосављевић, Универзитет у Београду – Факултет за образовање учитеља и васпитача.

Др Ненад Крцић је у поступку избора у звање и на радно место доцента за ужу научну област Српски језик, предмет Стилистика српског језика, одржао приступно предавање 4. септембра 2023. године са почетком у 13.00 часова у слушаоници 35 Филолошког факултета Универзитета у Београду. Тема приступног предавања била је *Стереотипизација као језичко-стилски поступак*.

У складу са чланом 7 Одлуке о извођењу приступног предавања на Универзитету у Београду, Комисија је приликом приступног предавања оцењивала припрему предавања, структуру и квалитет садржаја предавања, као и дидактичко-методички аспект извођења предавања. Приступно предавање др Ненада Крцића Комисија је једногласно оценила оценом 5 (пет). Сви релевантни подаци о предавању наведени су у Записнику о извођењу приступног предавања, који је саставила Комисија.

VI Мишљење о испуњености услова

На основу биографије и библиографије коју је др Ненад Крцић приложио уз конкурсну документацију, може се видети да је реч о изграђеном истраживачу, чија су интересовања највећим делом везана за стилистику. Ненад Крцић је на свим нивоима студија показао изузетан успех, а добитник је и награде „Др Петар Ђукановић”. Досадашњи ангажман у звању асистента на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета у Београду, на курсевима *Лингвостилистика*, *Новинарска стилистика*, *Фразеологија* и *Стилистика српског језика* показује да је кандидат стекао богато наставно и педагошко искуство у раду са студентима. О научном раду и таленту кандидата сведоче његови научни радови, објављени у земљи и иностранству, као и учешћа на више домаћих и међународних научних конференција. Да је реч о изузетном кандидату, најречитије говори докторска дисертација Ненада Крцића. О посвећености науци сведоче и активна чланства др Ненада Крцића у комисији Међународног комитета слависта, као и сарадња на пројекту Министарства просвете,

науке и технолошког развоја Републике Србије бр. 178006 – *Српски језик и његови ресурси: теорија, опис и примене*.

Ненад Крцић активно учествује и у популаризацији науке, што се огледа у предавањима и радионицама које је одржао, као и објављеним научнопопуларним радовима.

Кандидат је до сада часове вежбања редовно припремао и успешно одржавао. Реч је о одговорном, савесном и марљивом кандидату који је током претходног изборног периода био веома колегијалан са свим члановима Катедре за српски језик са јужнословенским језицима.

ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу увида у биографију и библиографију др Ненада Крцића, закључујемо да кандидат у потпуности испуњава све услове предвиђене законом и конкурсом, па са задовољством предлажемо Изборном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да др Ненада Крцића **изабере у звање доцента за ужу научну област Српски језик, предмет Стилистика српског језика.**

У Београду,
29. септембар 2023.

Комисија:

1. Др Јелена Јовановић Симић, редовни професор,
Универзитет у Београду – Филолошки факултет,
председник Комисије

---

2. Др Рајна Драгићевић, редовни професор,
Универзитет у Београду – Филолошки факултет

---

3. Др Бојана Милосављевић, редовни професор,
Универзитет у Београду – Факултет за образовање
учитеља и васпитача
